

Дослідження впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність фармацевтичних підприємств України

Луценко І.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Пімонова К.А.

студентка
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

У статті підкреслено важливість впливу факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств. Обґрунтовано необхідність цього аспекту для діяльності підприємств, які діють на фармацевтичному ринку. Проаналізовано особливості середовища в економічній, політичній, соціальній сферах, вплив науково-технічного прогресу на діяльність підприємств фармацевтичної галузі. Виявлено перспективи зростання для суб'єктів господарювання на фармацевтичному ринку, які виходять із негативних тенденцій в Україні.

Ключові слова: фактори впливу, зовнішнє середовище, фармацевтика, фармацевтичний ринок, фармацевтична галузь, лікарські засоби, фармацевтичне підприємство.

Луценко И.С., Пимонова Е.А. ИССЛЕДОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ФАТОРОВ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ.

В статье подчеркнута важность влияния факторов внешней среды на деятельность предприятий. Обоснована необходимость этого аспекта для деятельности предприятий, представленных на фармацевтическом рынке. Проанализированы особенности среды в экономической, политической, социальной сферах, влияние научно-технического прогресса на деятельность предприятий фармацевтической отрасли. Вывявлены перспективы роста для субъектов хозяйственной деятельности на фармацевтическом рынке, которые основываются на негативных тенденциях в Украине.

Ключевые слова: факторы влияния, внешняя среда, фармацевтика, фармацевтический рынок, фармацевтическая отрасль, лекарственные средства, фармацевтическое предприятие.

Lutsenko I.S., Pimonova K.A. ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF FACTORS OF THE ENVIRONMENT ON THE ACTIVITY OF PHARMACEUTICAL ENTERPRISES OF UKRAINE

The article emphasizes the importance of environmental factors on the activities of enterprises. The necessity of this aspect for the activity of enterprises represented on the pharmaceutical market is substantiated. The features of the environment in the economic, political and social spheres, the influence of scientific and technical progress on the activities of enterprises in pharmaceutical industry are analyzed. The growth prospects for economic entities in the pharmaceutical market, which are based on negative trends in Ukraine, are revealed.

Keywords: influence factors, external environment, pharmaceuticals, pharmaceutical market, pharmaceutical industry, pharmaceuticals, pharmaceutical enterprise.

Постановка проблеми. Організація – це відкрита система, отже, її діяльність на пряму залежить від оточення, у якому вона знаходиться. Зважаючи на нестабільність середовища, його мінливість, кожне підприємство має розуміти, позитивний чи негативний вплив воно здійснює. Це дає змогу найбільш повно використовувати можливості та мінімізувати негативний вплив на діяльність підприємства.

Фармацевтика є базисом економіки держави, бо саме ця галузь забезпечує національну безпеку та має яскраво виражений

соціальний характер [1]. Відповідно, проведення аналізу факторів впливу на діяльність підприємств, що працюють на фармацевтичному ринку, є актуальним з огляду на важливість цього сектору економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням впливу факторів середовища на діяльність підприємств займалися такі вчені, як Л.П. Артеменко [2], Л.Є. Довгань [2], Ю.В. Каракай [2], які у своїх наукових працях розглянули групи чинників впливу, розробляли підходи до їх класифікації. Особливості функціонування фармацевтичного

ринку вивчали О.В. Літвінова [3], С.Г. Мороз [4], С.А. Носкова [1], О.В. Посилкіна [3]. Однак важливим є постійний моніторинг процесів, що мають вплив на діяльність підприємств фармацевтичної галузі, аналіз тенденцій не тільки в економічній, а й у політичній, соціальній, правовій сферах тощо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виявлення факторів, що впливають на діяльність підприємств України, які працюють у фармацевтичній галузі, з метою подальшої оцінки напряду їхньої дії.

Виклад основного матеріалу. Стратегічне мислення у сучасному світі – необхідна умова для розвитку. Це означає постановку перед собою стратегічних цілей з урахуванням дії внутрішніх та зовнішніх факторів для реалізації певних стратегій.

Комплекс факторів дії являє собою, з одного боку, можливості для організації, які слід реалізовувати, а з іншого – загрози, які необхідно завчасно виявити, щоб зробити

все для недопущення збільшення негативного впливу.

У межах аналізу середовища слід розуміти, як класифікуються фактори (рис. 1).

Отже, розглядаючи економічні фактори, слід насамперед звернути увагу на стійкість гривні. Девальвація національної валюти мала значний вплив на формування цін на імпортовані лікарські засоби через залежність від коливань валютного курсу та вітчизняні препарати, сировина та матеріали для виробництва яких у значному обсязі закуповуються за кордоном. Це вплинуло на обсяги продажів у натуральних одиницях (рис. 2).

Слід також розглянути динаміку продажів у гривневому та доларовому вираженні (рис. 3).

Виходячи з наведених статистичних даних, незважаючи на зростання продажів у гривневому еквіваленті, кількість проданих упаковок ліків із 2013 до 2016 років знизилася майже на 20%. Таку саму ситуацію можна побачити, розглядаючи динаміку продажів лікарських

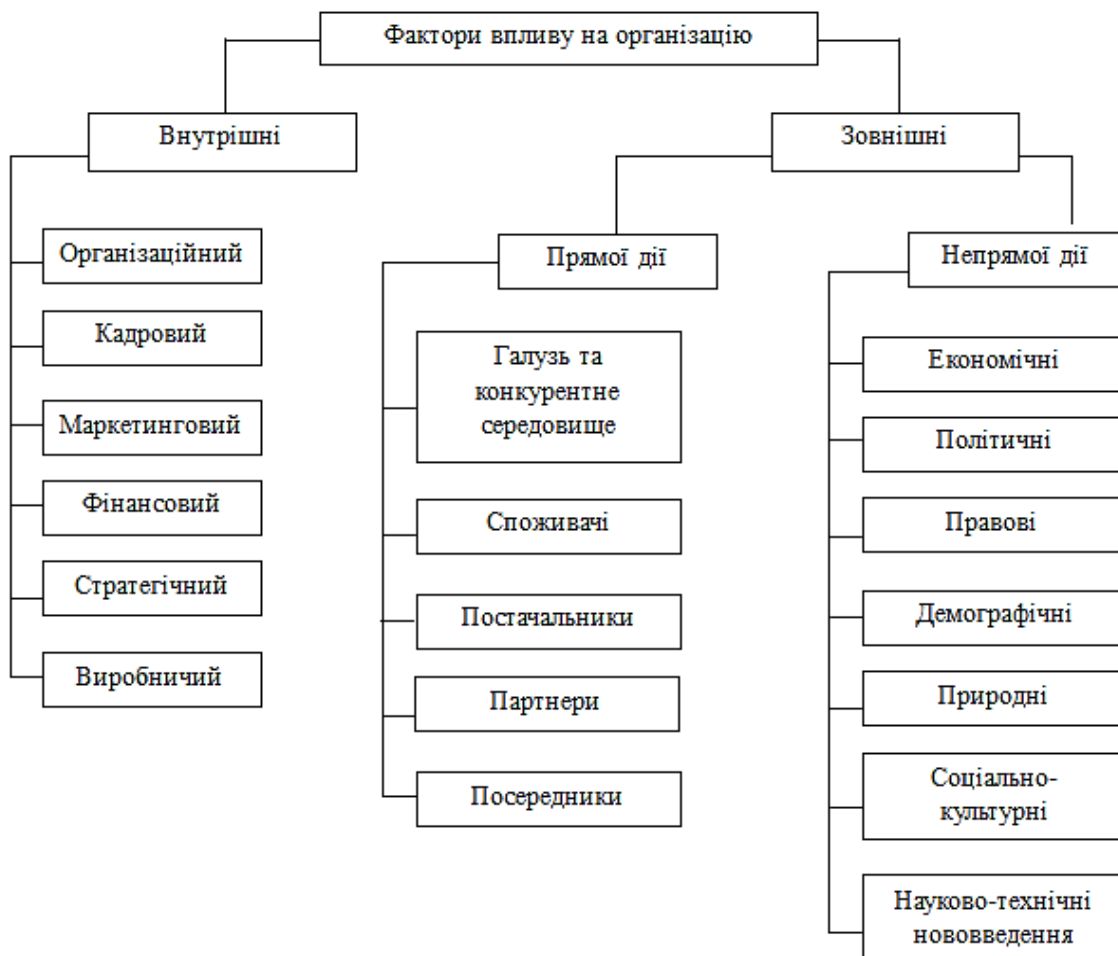

Рис. 1. Класифікація факторів впливу на організацію

Джерело: побудовано автором на основі [2]

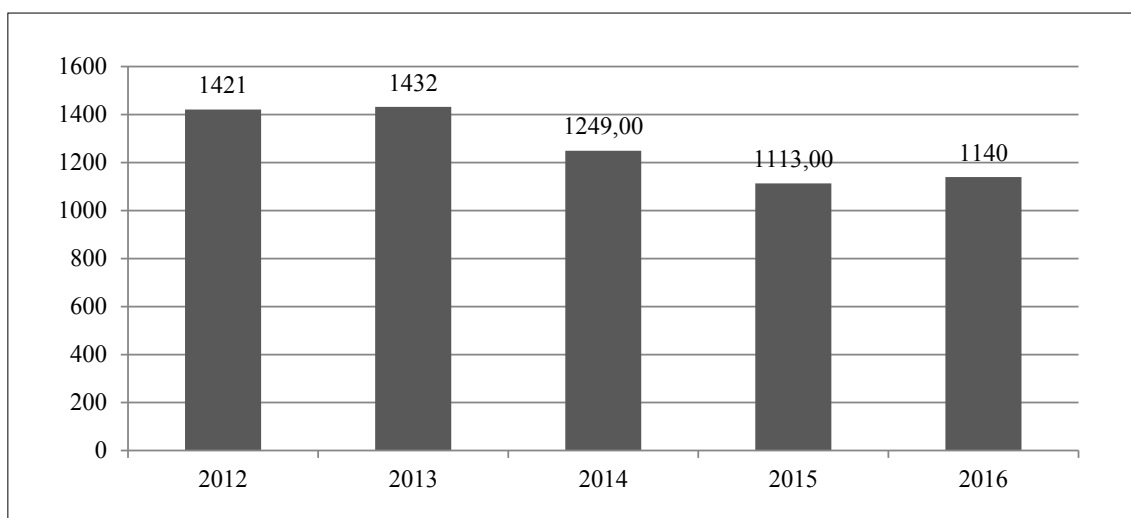

Рис. 2. Динаміка обсягів продажу лікарських засобів у натуральному вираженні у 2012–2016 рр., млн. упаковок

Джерело: [3]

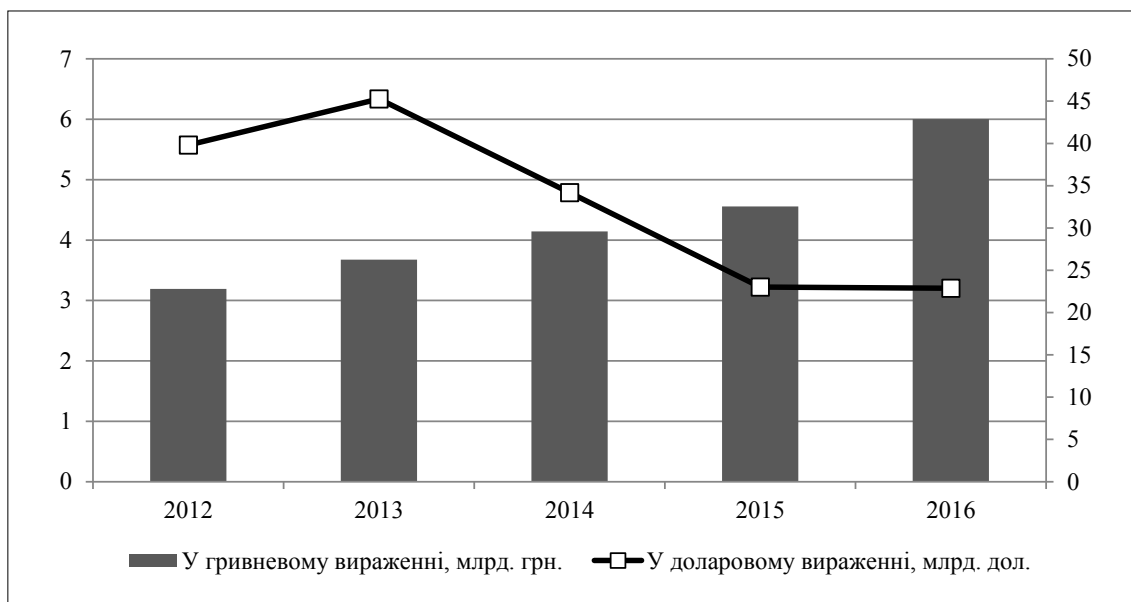

Рис. 3. Динаміка обсягів продажу лікарських засобів у гривневому та доларовому вираженні у 2012–2016 рр.

Джерело: [3]

засобів у доларовому вираженні. Так, у 2016 р. обсяг проданих препаратів скоротився майже вдвічі проти 2013 р.

В Україні споживання ліків на душу населення (у вартісному вираженні) ще до кризи 2014 р. було нижчим, ніж у багатьох розвинених країнах (рис. 4).

Така динаміка фармацевтичного ринку України відображає гостру соціальну проблему – низьку економічну доступність ліків для населення. Так, за результатами опиту-

вання близько 5000 респондентів міжнародна дослідницька група TNS [5] зафіксувала, що в I кварталі 2015 року 20% громадян – мешканців великих міст (з населенням більше 50 тисяч) були змушені економити на медичних послугах та лікарських засобах (рік тому таких громадян було 15%).

Кажучи про політичні фактори, слід насамперед звернути увагу на наслідки військового конфлікту з Російською Федерацією. Так, уже три роки Україна намагається позбутися

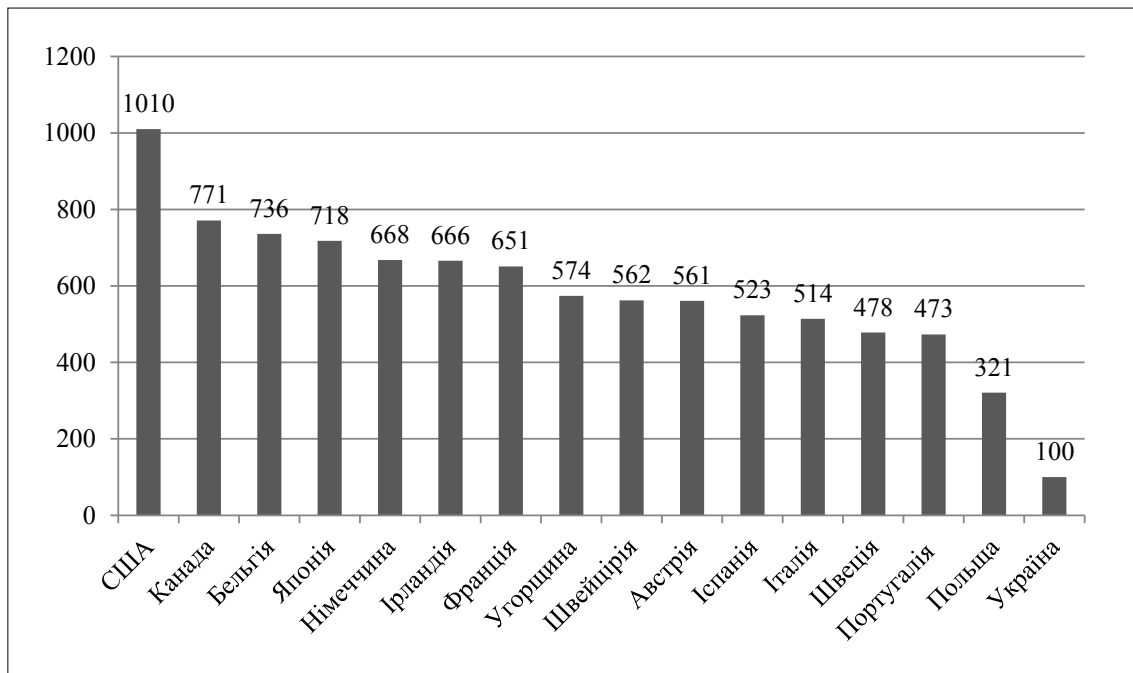

Рис. 4. Витрати на фармацевтичні продукти на душу населення за країнами у 2013 р., дол.

Джерело: [4]

російської залежності в різних сферах, у тому числі й у медицині.

У МОЗ порахували, що з 256 препаратів, які імпортується в Україну з Росії, лише 8 найменувань, затверджених держпротоколами для лікування, не мають зареєстрованих в Україні аналогів [6]. Так, основним завданням підприємств фармацевтичної галузі стане розроблення аналогів в Україні. Альтернативою для держави загалом є пошук іноземних препаратів тієї ж дії.

Значний вплив на функціонування підприємств має анексія Криму. На території з населенням 1,97 млн. осіб [7], яка раніше забезпечувала близько 5% обсягу аптечного сегменту фармацевтичного ринку України (понад 200 млн. доларів з урахуванням всіх категорій товарів), українські мережі та дистриб'ютори були змушені згорнути свою діяльність.

Таким чином, можна казати як про негативний, так і про позитивний вплив. Дійсно, перед державою стоїть завдання адаптувати галузь під сучасні реалії. Анексія Криму, наявність окупованих територій на Донбасі значно скоротили обсяг українського ринку та обмежили діяльність аптечних мереж і дистриб'юторів. Тим не менше, для підприємств-виробників це значний стимулюючий фактор, що спонукає їх до активізації проведення наукових розробок.

Законодавча сфера в Україні характеризується певною нестабільністю. Прийняті раніше закони, покликані захищати внутрішній ринок від імпоротної конкуренції та надавати податкові пільги вітчизняним виробникам, можуть бути змінені або втратити силу. Це є значною загрозою для діяльності підприємств різних секторів економіки України, у тому числі і фармацевтики.

У межах євроінтеграційних процесів в Україні відбувається гармонізація національного законодавства відповідно до вимог Європейського Союзу, розробляється відповідна нормативно-правова база. Це означатиме зміни, до яких підприємству буде необхідно підлаштуватися для забезпечення ефективного подальшого функціонування.

Розглядаючи питання здійснення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), слід зазначити, що для організації ЗЕД у країні ЄС лікарські засоби, вироблені в Україні, мають бути зареєстровані та ліцензовані, проте ці процедури відрізняються. Модель державної реєстрації лікарських засобів, максимально наближена до стандартів ЄС, прийнята у новій редакції закону України «Про лікарські засоби» від 19.06.2016 р, проте навіть статті цього закону не повністю відображають європейські вимоги.

Із кожним роком науково-технічний прогрес усе більше змінює життя людини, охо-

плюючи найрізноманітніші сфери її діяльності. Відповідно, змінюються пріоритети в багатьох галузях.

За даними проведеного компанією Price Waterhouse Coopers (PwC) [8] опитування 800 членів ради директорів компаній Америки, Європи, Австралії та Японії, інновації стають першочерговим завданням для топ-менеджерів компаній усього світу. Саме інноваційний розвиток забезпечує досягнення ключових цілей організацій та високі конкурентні позиції.

Фармацевтичний ринок є таким, що розвивається досить динамічно, а з огляду на його важливість для забезпечення національної безпеки держави науково-дослідна діяльність стає одним із пріоритетів для підприємств галузі.

Так, постійний розвиток фармацевтичного ринку спонукає провідні фармацевтичні компанії до розроблення нових оригінальних і генеричних лікарських препаратів, а частка коштів, вкладених у дослідження, у загальній структурі витрат щорічно зростає.

Висновки із цього дослідження. На сучасному етапі українська фармацевтика відіграє одну з найважливіших ролей у забезпеченні безпеки всієї країни. З огляду на кількість підприємств у цьому секторі та резуль-

тати їх діяльності можна казати про досить ефективно пристосування до зовнішніх умов їх функціонування.

Так, незважаючи на складні економічні, демографічні, правові особливості середовища, підприємства все ж мають перспективи до зростання:

- обмеженість вітчизняного ринку стимулює підприємства до виходу на зовнішні ринки;

- процес девальвації робить експортну діяльність досить привабливою з огляду на отримання більшого прибутку за рахунок конвертації валюти;

- євроінтеграційні процеси не тільки зумовлюють необхідність реформування певних систем та адаптації підприємств до європейських вимог, а й розширюють можливості збуту вітчизняної продукції;

- невпинність науково-технічного прогресу містить у собі стимул для підприємств до розвитку технологій з метою відповідності сучасним вимогам суспільства.

Отже, будь-яке підприємство, знаходячись у нестабільному зовнішньому середовищі, може перетворювати загрози для його функціонування у можливості. Це, безумовно, є характерним і для підприємств на фармацевтичному ринку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Носкова С.А. Економічний аналіз сучасних тенденцій виробництва та продажів лікарських засобів в Україні як передумова стратегічного управління / С.А. Носкова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2016. № 6 (230). С. 91–95.
2. Довгань Л.Є. Стратегічне управління. Навч. посіб. 2ге вид./ Л. Є. Довгань, Ю.В. Каракай, Л.П. Артеменко. К.: Центр учбової літератури, 2011. 440 с.
3. Посилкіна О.В. Стратегічні аспекти управління потенціалом інноваційного розвитку фармацевтичної галузі / О.В. Посилкіна, О.В. Літвінова // Актуальні проблеми розвитку галузевої економіки та логістики: матеріали V наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Харків, 20–21 квіт. 2017 р. Х., 2017. С. 22–35.
4. Мороз С.Г. Визначення конкурентного положення підприємства на фармацевтичному ринку / С.Г. Мороз // Бізнес Інформ. 2015. № 3. С. 298–303.
5. Ukrainian Pharmaceutical & Healthcare Industries Overview. URL: <https://upharma-c.com>
6. Kantar TNS. URL: <https://tns-ua.com>
7. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <http://moz.gov.ua>
8. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
9. PwC: Building relationships, creating value. URL: <https://www.pwc.com>

REFERENCES:

1. Noskova S.A. (2016). Ekonomichnyi analiz suchasnykh tendentsii vyrobnytstva ta prodazhiv likarskykh zasobiv v Ukraini yak peredumova stratehichnoho upravlinnia [Economic analysis of the current production trends and sales of medicines in Ukraine as a prerequisite of strategic management]. Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia. № 6 (230). – pp. 91–95.
2. Dovhan L., Karakai Yu., Artemenko L. (2011). Stratehichne upravlinnia [Strategic management]. K.: Tsentr uchbovoi literatury. 440 p.

3. Posylkina O. Litvinova O. (2017) Ctratehichni aspekty upravlinnia potentsialom innovatsiinoho rozvytku farmatsevychnoi haluzi [Strategic aspects in management of potential innovative development of pharmaceutical industry]. Aktualni problemy rozvytku haluzevoi ekonomiky ta lohistyky : materialy V nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu, m. Kharkiv, 20–21 kvit. Kh. pp. 22–35.

4. Moroz S. H. (2015) Vyznachennia konkurentnoho polozhennia pidpriemstva na farmatsevychnomu rynku [Defining the enterprise's competitive position in the pharmaceutical market] Biznes Inform. № 3. pp. 298–303.

5. Ukrainian Pharmaceutical & Healthcare Industries Overview. Available at: <https://upharma-c.com>

6. Kantar TNS. URL: <https://tns-ua.com>

7. Ministry of Health of Ukraine. URL: <http://moz.gov.ua>

8. The State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

9. PwC: Building relationships, creating value. URL: <https://www.pwc.com>